

Edukacja a rynek pracy

– zadania do odrobienia

Grzegorz Gach, Piotr Krzesiński

Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy
Wydział Badań i Analiz

Wśród czynników wysokiego bezrobocia młodych ludzi z województwa lubelskiego znajduje się niedostosowanie programów i metod nauczania do wymagań współczesnych pracodawców – wielu absolwentów nie posiada kwalifikacji i umiejętności, które są pożądane przez pracodawców (np. programy nauczania w niewielkim stopniu skupiają się na rozwoju tzw. kompetencji miękkich). Brakuje także odpowiedniej praktyki i stażu zawodowego wśród absolwentów szkół – niewiele firm i instytucji angażuje się w organizowanie praktyk oraz staży zawodowych.

Jak komunikujemy się z sektorem edukacji?

Zarządzający jednostkami edukacyjnymi często zgłaszają zapotrzebowanie na dane z badań i analiz rynku pracy przy uruchamianiu nowych kierunków i profili kształcenia. Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy w Wydziale Badań i Analiz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie ma za sobą doświadczenia opracowywania i wdrażania badań powiązanych z edukacją i rynkiem pracy. W ciągu ostatnich 5 lat zrealizowano i udostępniono:

- Badania uczniów i losów absolwentów, rankingi szkół wyższych wg poziomu bezrobocia absolwentów

- Monitoring ofert pracy z różnych źródeł
- Badania potrzeb i oczekiwań pracodawców (w związku z rekrutacjami)

Wyszukiwarke ofert/rekrutacji z przeszłości po zawodach (Wirtualny Doradca)

- Badania pracujących i niepracujących (m.in. osób 50+, rodziców, osób z niepełnosprawnością)

Naprzeciw potrzebom planowania działań przez sektor edukacji wychodzą badania prognostyczne:

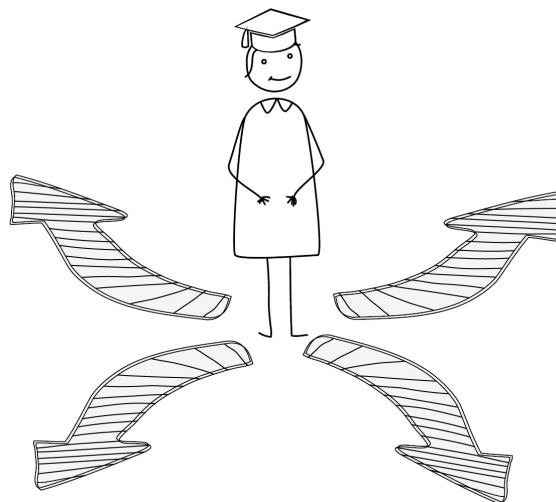
- Prognoza rozwoju rynku pracy województwa lubelskiego do roku 2020.
- Barometr Zawodów – roczna prognoza zapotrzebowania na zawody, w skali powiatu, województwa i kraju.

Jednocześnie prowadzone są warsztaty wiedzy o rynku pracy dla młodzieży i animatorów młodzieży (nauczycieli, doradców zawodowych). Obecnie kontynuowane są pogłębione badania sytuacji zatrudnieniowej w konkretnych branżach oraz badania osób młodych pod kątem czynników aktywności zawodowej.

Wyniki badań rynku pracy są niezwykle istotne w kontekście sektora edukacji, jeśli są prowadzone właśnie w skali regionu, z wnioskowaniem na poziomie regionu. Mogą z nich bezpośrednio skorzystać osoby planujące swoją karierę edukacyjno-zawodową oraz doradcy zawodowi wspierający ich w dokonywaniu wyborów. Informacje pochodzące z badań wykorzystywane są także przez szkoły do tworzenia i modyfikowania programów kształcenia. Prognoza Barometr Zawodów służy pracownikom Wydziału Badań i Analiz do bieżącego opiniowania nowo powstających kierunków studiów.

Pozytywna opinia nie dla wszystkich

Wnioski szkół ponadgimnazjalnych dotyczących uruchamiania nowych kierunków kształcenia zawodowego opiniuje Wojewódzka Rada Zatrudnienia - organ opiniodawczo-doradczy marszałka województwa w sprawach polityki rynku pracy. W 2015 i 2016 roku na 5 spotkaniach zaopiniowała 177 wniosków dotyczących nowych kierunków kształcenia zawodowego w szkołach ponadgimnazjalnych w województwie lubelskim. Rada analizuje zapotrzebowanie na kształcenie w zawodzie, biorąc pod uwagę istniejące szkoły kształcące w danej specjalności oraz statystyki bezrobocia absolwentów w konkretnym powiecie. 20 kierunków zostało w ww. okresie zaopiniowanych negatywnie. Rada wskazuje również zawody, za które może być dokonywana refundacja wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne młodocianych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Współpraca z Biurami Karier

Ważnym działaniem z punktu widzenia polityki społecznej w zakresie rynku pracy jest współpraca Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej (jednostka WUP w Lublinie) z Akademickimi biurami Karier. Współpraca obejmuje 11 szkół wyższych, przy czym z dwiema zawarto formalne umowy (KUL oraz Uniwersytet Medyczny). W jej ramach mieszczą się szkolenia dla pracowników biur karier, w tym informujące o wynikach badań rynku pracy, poradnictwo zawodowe dla studentów i absolwentów szkół wyższych, wsparcie biur karier publikacjami np. dotyczącymi planowania kariery zawodowej, metod poradnictwa zawodowego, oferty instytucji szkoleniowych, opracowaniami badań zapotrzebowania pracodawców na kompetencje i kwalifikacje. Przy współpracy następuje również wzajemna wymiana informacji o prowadzonych seminariach, konferencjach, badaniach.

Wnioski z badań Lubelskiego Obserwatorium Rynku Pracy

Potrzeby pracodawców rekrutujących w województwie lubelskim

Pracodawcy oczekują właściwego stopnia socjalizacji do pracy czyli zdolności do pracy indywidualnej i zespołowej oraz funkcjonowania w środowisku zatrudnionych. Niebagatelne znaczenie ma nastawienie do pracy jako takiej, motywacja do podjęcia konkretnej specjalizacji oraz to, czy oczekiwania kandydata nie przesłaniają jego potencjału. Znalezienie kandydata wykazującego jednocześnie zaangażowanie, inicjatywę, dobrą organiza-

cję pracy, zdolnego do sprawnego wyszukiwania informacji i wyciągania wniosków, nie było zadaniem łatwym. Z kolei wykształcenie wyższe nie było i długo zapewne nie będzie specjalnym atutem na rynku pracy. Kandydaci do pracy potrzebują dziś innych wyróżników.

Sytuacja absolwentów

Kończący szkoły zawodowe o wiele częściej niż kończący studia dostrzegali, że praca w zawodzie wyuczonym jest dostępna w regionie, a nawet bliskim im powiecie. Badania losów absolwentów to potwierdziły. Absolwenci szkół wyższych nie pracowali zwykle w zawodzie wyuczonym, a przynajmniej nie od razu. W urzędach pracy najliczniej rejestrowali się absolwenci pedagogiki i administracji. Największe różnice między poziomem kompetencji rozwiniętym przez uczelnię a poziomem wymaganym do pozyskania i utrzymania zatrudnienia pojawiły się przy kompetencjach organizacji pracy, radzenia sobie ze stresem oraz brania odpowiedzialności. Są to kompetencje niezbędne na rynku pracy, a ich trening w ramach programów zajęć na uczelniach jest prowadzony w zbyt ograniczonym stopniu. Absolwenci szkół zawodowych po doświadczeniach na rynku pracy uznają, że w czasie nauki mogłoby być więcej praktyk zawodowych oraz zajęć z obsługi klienta i prowadzenia firmy. Absolwenci techników rekomendują więcej praktyk, warsztatów prowadzenia firmy oraz komputerowych.

Wnioski z warsztatów wiedzy o rynku pracy

Uczniowie i studenci, uczestnicy warsztatów wiedzy o rynku pracy w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Lublinie w latach 2014-15, sugerowali umożliwienie im dokonywania świadomego wyboru zawodu oraz poszerzania kompetencji i kwalifikacji w jego zakresie w trakcie nauki; indywidualnego doksztalcania się. Wyrażali potrzebę organizacji zajęć z pracodawcami oraz lekcji poza standardowym miejscem nauki, spotkań z osobami mogącymi wpływać na wybór drogi zawodowej. Rekomendowali wzrost

liczby działań umożliwiających uczestnictwo w rekrutacji pracowników na etapie nauki. Niezmiennie podkreślali konieczność zwiększenia ilości praktyk, staży, kursów oraz szkoleń z udostępnieniem specjalistycznego sprzętu.

Od marca 2016 r. warsztaty wiedzy o rynku pracy organizowane są przez Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej WUP w Lublinie oraz Filie WUP w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu. Do tej pory zorganizowano pięć warsztatów, których

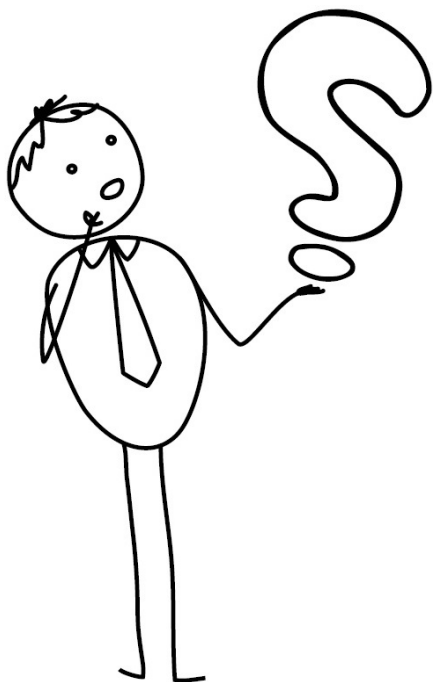

uczestnikami byli dyrektorzy szkół, nauczyciele przedsiębiorczości, szkolni pedagodzy i doradcy zawodowi, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, szkół wyższych, a także OHP. W ankietach oceniających uczestnicy podkreślali bardzo dobre przygotowanie merytoryczne prelegentów, przystępny sposób przekazywania informacji oraz potrzebę organizowania kolejnych spotkań.

Wybrane rekomendacje z badań Lubelskiego Obserwatorium Rynku Pracy

Rekomendacje dostępne były w każdym raporcie tematycznym. Część z nich posłużyła już jednostkom sektora edukacji w regionie lubelskim do podjęcia konkretnych działań. Dla pracowników WUP w Lublinie przygotowujących opinie o kierunkach kształcenia rekomendacje, uzupełnione o aktualne statystyki, są podstawowym materiałem analitycznym.

1. Wspieranie działań szkół ponadgimnazjalnych zachęcających i przygotowujących uczniów do wczesnego zdobywania doświadczenia zawodowego. Uzupełnianie programów

zajęć (przynajmniej fakultatywnych) w szkołach zawodowych i technikach o warsztaty: komunikacji (w tym komunikacji z klientem) i radzenia sobie ze stresem, przedsiębiorczości, diagnozy kompetencji. Popularyzacja szkoleń, zajęć kształtowania umiejętności miękkich (transferowalnych), kompetencji społecznych, które stanowią czynnik ułatwiający uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia.

2. Zadbanie o odpowiedni poziom modernizacji bazy edukacyjnej - praktyki powinny odbywać się przy użyciu narzędzi wykorzystywanych aktualnie w zakładach pracy - w obecnej sytuacji często praktyki i zajęcia zawodowe prowadzone są w sposób przestarzały, z użyciem technik nie stosowanych już w przedsiębiorstwach. Konieczne jest dostosowywanie programu zajęć zawodowych/praktyk do technik pracy i narzędzi obecnie obowiązujących na rynku. Wskazane byłoby także poszerzenie wymiaru czasowego praktyk zawodowych.

3. Wprowadzenie systemowych zmian w zakresie rozwijania współpracy z pracodawcami. Celem współpracy w obszarze edukacja-biznes powinno być udostępnianie technologii uczniom realizującym praktyczną naukę zawodu

(przez co nastąpiłaby kompensacja niedoskonałości baz szkolnych i ich wyposażenia) oraz zaopatrywanie szkoły w sprzęt pochodzący od pracodawców.

4. Stworzenie warunków współpracy sfery biznesu i nauki - włączenie pracodawców do procesu nauki. Pracodawcy, jako główni odbiorcy wykwalifikowanej kadry, muszą być kluczowym źródłem informacji o potrzebach rynku pracy oraz wymaganiach wobec przyszłych pracowników. Konieczne jest zainteresowanie przedsiębiorców bezpośrednim udziałem w opracowywaniu programów edukacyjnych (a zwłaszcza określaniu i wskazywaniu elementów niezbędnych na rynku pracy), programów praktycznej nauki zawodu oraz wymogów egzaminacyjnych. Zwiększenie możliwości zatrudniania w szkole instruktorów - specjalistów z doświadczeniem branżowym. Przechodzenie, tam gdzie to możliwe, od warsztatów szkolnych do praktycznej nauki zawodu.

5. Zdobywanie uprawnień i certyfikatów powinno rozpoczynać się już w systemie szkolnym. Upowszechnienie doradztwa zawodowego (systemowa organizacja) ze zróżnicowaną formą i treścią, w zależności od typu szkoły oraz sytuacji lokalnego rynku. Promowanie wśród uczniów gimnazjów różnych możliwości kształcenia w szkołach zawodowych, utrzymujących związek z lokalnym rynkiem pracy.

6. Bieżące lokalne monitorowanie zapotrzebowania na kwalifikacje i umiejętności, w tym zawodów deficytowych i nadwyżkowych, pogłębianie branżowej analizy rynku pracy oraz badanie losów absolwentów. Promocja tych wyników wśród uczniów, studentów, bezrobotnych.

7. Wykorzystanie przez szkoły produktów projektów innowacyjnych, wypracowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Dostęp do rozwiązań (np. podręczników, poradników, programów zajęć) znajduje się na stronach Krajowej Instytucji Wspomagającej (www.kiw-pokl.org.pl) wraz z informacjami jak poszczególne produkty mogłyby zostać wykorzystane w perspektywie finansowej EFS 2014-2020.

8. Wprowadzenie przy uruchamianiu nowych kierunków edukacji obowiązkowego raportu badawczego przedstawiającego wyniki badań i analiz własnych lub zastanych, dotyczących zapotrzebowania pracodawców (lub klientów) na przewidywane programem zajęć efekty kształcenia. Do programów powinna być dołączona analiza zapotrzebowania na uprawnienia i kompetencje w branży/branżach gospodarki lub obszarach działania państwa lub samorządu (w skali regionu i kraju), które wykorzystują efekty kształcenia.

9. Na uczelniach dofinansowywanych ze środków publicznych ciężą społeczna odpowiedzialność i związany z nią wymóg dostępności informacji o zrealizowanych na uczelni i wykorzystanych na rynku pracy efektach kształcenia. W konsekwencji, efekty te muszą być zestawiane z potrzebami i oczekiwaniami regionalnego rynku pracy i na ich podstawie korygowane. Koszty przywracania na rynek pracy ze środków unijnych (w tym budżetu państwa) czy tylko krajowych (Fundusz Pracy) nie mogą być równoważeniem uprzedniego „oddalania” młodzieży od rynku pracy (choćby przez brak informacji o nim) w czasie studiów.

Inne zadania

Badania LORP wskazały również na aktualne problemy korzystających z systemu edukacji. Refleksja nad nimi jest konieczna przy budowaniu narzędzi polityki społecznej i polityki rynku pracy:

- Jak przewidywać i odszukiwać możliwe miejsca zatrudnienia jeszcze podczas nauki?
- Jak godzić angażujące kształcenie z wymagającą pracą?
- Jak zdobywać doświadczenia związane z pracą, aby prowadziły do stabilnego zatrudnienia?
- Jak lepiej przygotować się do prowadzenia własnej firmy?
- Jak budować sieć kontaktów i uczciwie ją wykorzystywać w poszukiwaniu i wykonywaniu pracy?

W artykule autorzy wykorzystali informacje pochodzące z zasobów Wydziału Badań i Analiz oraz przygotowane przez pracowników Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej.